

sen herkkätuntoiset aihepiirit” teksti- ja puhelälhteisten tutkimusmetodien rinnalle noussutta tutkimussuuntausta, joka hyödyntää feministisiä uusmaterialistisia ja posthumanistisia teorioita. Menetelmien kautta on pyritty löytämään uusia keinoja tutkia nuoria ja lapsia koskevia herkkiä aihepiirejä. Huuki osoittaa artikkelissaan, kuinka taidepajatyöskentely antaa lapsille mahdollisuuden käsitellä seksuaalisuuteen, väkivaltaan ja kuolemaan liittyviä teemoja, jotka saattavat olla sensitiivisyydessään vaikeasti sanallistettavissa. Valokuvausta ja taidelähtöisiä metodeja voidaan siis käyttää poika- ja miestutkimuksessa vaikeiden tai sensitiivisten teemojen tarkasteluun, kun sanallinen tai kirjallinen ilmaisu on tutkimuskohteelle vaikeaa.

Kolmannen osan aluksi Tuija Saresma kirjoittaa artikkelissaan ”Manosfäärin maskulismi” internetin maskulismivustojen tutkimisesta kulttuurintutkijan näkökulmasta. Saresma kuvaa erilaisia tekstin lukemisen tapoja, jotka huomioivat myös luetun tekstin kontekstin. Saresma tarkastelee tekstejä performatiivina ja lähestyy niitä intersektionaalisesti. Kuten useat muutkin antologian kirjoittajat, myös Saresma tuo esiin tutkijan subjektiviisuuden ja sen merkityksen tutkimuksen aihe-, näkökulma- ja metodologisiin valintoihin.

Arttu Salon artikkelissa ”Huono-osaiset miehet Rytmihäiriö-yhtyeen sanoituksissa” tarkastellaan miesten alkoholinkäytön kulttuurista kuvastoa ja sen tutkimista. Salo esittelee, miten representaatioanalyysia voidaan käyttää sukupuolitietoisessa miestutkimuksessa. Kolmannen osan päättävässä Jiri Niemisen artikkelissa puolestaan tutkitaan miespolitiikkojen mediakuvia sekä politiikan sukupuolittuneisuutta. Nieminen käyttää metodina Ernesto Laclau’n diskurssiteoriaa, jonka avulla hän tarkastelee maskuliinisuuteen liitettyjä merkityksenantaja ja poliittista artikulaatiota.

Antologian päättää Timo Ahon ja Jiri Niemisen laatima ”Lopuksi: maskuliinisuuksista moninaisiin mieheyksiin”. Loppupuheenvuorossa Aho ja Nieminen nostavat vielä keskusteluun tärkeän teeman: mitä tarkoitetaan maskuliinisuus- ja mieheys-käsitteillä (engl. *masculinity, manliness, manhood*). Heidän mukaansa näiden käsitteiden löysä tai lepsu käyttö – toisinaan jopa synonyymisesti – sekoittaa miehiä koskevaa tutkimusta. Ahon ja Niemisen loppupuheenvuoro on lyhyt mutta tärkeä. Onkin hieman harmi, että se jää sekä teoksen sisällysluettelossa että johdannossa lähes piiloon. Lopuksi-luvun olisi voinut erottaa sisällysluvussa pois kolmannen osan alta omaksi kokonaisuudekseen, jotta sen huomaisi helpommin. Samoin lopetukseen olisi ollut hyvä viitata johdannossa artikkelien esittelyn lopuksi.

Käsitteiden määrittelyn ohelle loppuluukuun olisi voinut vielä tiivistää useat artikkelit yhdistävät teemat ja tehdä näistä laajemman synteesin. Useissa artikkeleissa kirjoittajat nostavat intersektionaalisen tarkastelutavan keskeiseksi metodologiseksi työkaluksi niin tutkimusta

tehtäessä, tutkimusaineistoja kerätessä ja tutkimuskohteita analysoitaessa kuin myös tutkimuskohteen ja tutkijan suhdetta pohdittaessa. Samoin useassa tekstissä nostetaan esiin tunteet ja tunnesensitiivisyys osana tutkimusprosessia. Näiden teemojen laajempi käsittely tai artikkelien välinen keskustelu olisi syventänyt teemojen käsittelyä entisestään.

Teoksessa miestutkimuksen moninaiseen kenttään antavat panoksensa usean alan tutkijat, mutta historioitsijana olisin kaivannut myös historiallisen metodologisen lähestymistavan tai oikeammin lähestymistapojen esittelyä. Miehet, maskuliinisuus tai mieheys eivät ole yhtä suosittuja tutkimusaiheita sukupuolihistorian kentällä kuin naiset, mutta tutkimusta tehdään ja erityisesti modernin ajan tutkijoiden joukosta löytyy useita aiheeseen perehtyneitä tutkijoita, joihin on teoksessa viitattukin. Pirjo Markkolan, Ann-Catrin Östmanin ja Marko Lambergin toimittama *Näkymätön sukupuoli: Mieheyden pitkä historia* (2014) on osoitus mieshistoriasta kiinnostuneiden historiantutkijoiden joukosta Suomessa.

Edellä esitetyistä kriittisistä huomioista huolimatta *Miestutkimuksen metodologiaa* on erinomaisen tervetullut teos, joka kannustaa tutkijoita sekä opiskelijoita tarkastelemaan tutkimusaiheitaan miesten, poikien, miehisyyden ja maskuliinuuksien näkökulmista.

Mari Välimäki, FT
Tampereen yliopisto

Digitaalinen historia: Katsaus menneeseen, nykyisyyteen ja tulevaisuuden näkymiin

Mats Fridlund, Mila Oiva ja Petri Paju (toim.):

Digital Histories. Emergent Approaches within the New Digital History. Helsinki University Press 2020.

382 s. ISBN (PDF) PDF 978-952-369-021-9.

<https://doi.org/10.33134/HUP-5>.

Mats Fridlundin, Mila Oivan ja Petri Pajun toimittama *Digital Histories: Emergent Approaches within the New Digital History* alkaa lupaavasti: Kirja lupaa esitellä nimenomaan digitaalisilla työkaluilla toteutettuja projekteja, jotka tuottavat uutta tietoa historiasta. Tälle on tilausta, koska turhan moni projekti, tai niistä kirjoittaminen, on loppunut aineiston digitointiin ja muihin valmisteleviin askeliin pääsemättä koskaan käsiksi varsinaiseen tutkimukseen.

Tässä artikkelikokoelmassa kuitenkin tuodaan yhteen useamman projektin tuloksia. Neljään osaan jaettu teos sisältää 18 lukua yhteensä 33:lta kirjoitta-

jalta. Ensimmäinen osa sisältää vain johdannon, toisessa osassa käsitellään digitaalisen historian tutkimuksen historiaa ja menetelmiä, kolmannessa osassa päästään varsinaisiin tapaustutkimuksiin (10 lukua) ja viimeinen osa sisältää yhteenvedon sekä tulevaisuuden näkymiä. Tästä jaosta nouseekin ehkä tärkein kritiikkini tätä kirjaa kohtaan.

Lupauksesta huolimatta ensimmäiset yli sata sivua käsittelevät historiografiaa (luvut 1–3), digitaalista historiaa paradigmana (luku 4), datan hallintaa (luku 5) ja metadataa (luku 6). Nämä kaikki ovat toki tärkeitä teemoja ja erityisesti kaksi jälkimmäistä (luvut 5 ja 6) ovat aiheita, joihin olisi syytä paneutua enemmän hallinnollisellakin tasolla. Ei ole mielekästä, että jokainen tutkija aloittaa nolasta luomaan juuri omalle projektilleen sopivaa datanhallinta- ja metadata-rakennetta, vaan jonkinlainen vakiintunut järjestelmä on tarpeen. Kuten Jessica Parland-von Essen toteaa, useimpien humanististen tutkijoiden ei pitäisi joutua perehtymään esimerkiksi FAIR (Findable, Accessible, Interoperable, and Reusable) -periaatteisiin niin teknisellä tasolla kuin toistaiseksi usein on välttämätöntä (s. 90). Vuoden 2022 alussa käynnistynyt FIN-CLARIAH-infrastruktuurihanke toivottavasti vie tätä yhtenäisyyttä jälleen eteenpäin. Epäilen nimittäin, että osa tutkijoista hylkää ajatukset digitaalisesta tutkimuksesta vain siksi, että kokee siihen liittyvän metatyon perinteistä tutkimusta raskaampana.

Kritiikistäni huolimatta juuri ensimmäiset luvut tuovat esiin sen, miksi tämä kirja on tärkeä ja tarpeellinen. Digitaalinen historian tutkimus on edelleen josain määrin kiistelty ala. Kuten Mats Fridlund (luku 4) toteaa, kaikki historian tutkimus on ”digitaalista”, sillä käytännössä jokainen historian tutkija nykyään käyttää digitoituja lähteitä, JSTOR:ia ja muita verkon kautta liikuvia työkaluja (s. 74–76). Tätä Fridlund kutsuu nimellä ”digitaalinen historia 1.0”. Digitaalinen historia 2.0 puolestaan on perustavanlaatuista digitaalisuutta, kvantitatiivista tutkimusta, jossa keskeistä on edetä data edellä (s. 76–79). Tulevaisuuden historian tutkimuksen paradigmaksiksi Fridlund maalaillee mallin ”digitaalinen historia 1.5”, joka asettuu näiden kahden välimaastoon (s. 79–82). Tämä kultainen keskitie lienee oletettava kehityskulku. Kaikkea tutkimusta ei kannata edes yrittää tehdä datavetoisesti: kiinnostavimmat (uudet) tarinat syntyvät, kun yhdistetään uusia ja vanhoja menetelmiä, perinteisiä ja unohdettuja lähteitä.

Fridlundin ajatus versioiden 1.0 ja 2.0 saattamisesta lähemmäs toisiaan muodostaakin teoksen kantavan viestin: digitaalisuus herättää tunteita. Monissa se nostaa esiin tarvetta puolustella valitsemiaan menetelmiä, digitaalisia tai analogisia, ja selittää omaa vajavaisuut-

taan niiden käytössä. Tämäkin osoittaa, että tälle kirjalle on tilausta.

Kuten Heidi Kurvinen (luku 9) huomauttaa (s. 149, 152), digitaalinen historia (ja ihmistieteet laajemmin) on epätasainen kenttä. Tutkijoiden pohjataidot ovat epätasaiset, kuten myös yliopistojen tarjoama tuki tutkijoilleen. Monia ohjaavat myös sukupuolioletukset siitä, kuka osaa tehdä tutkimusta digitaalisilla aineistoilla ja menetelmillä. Aineistojen saatavuudessakin voidaan törmätä tasa-arvokysymyksiin: digitointi on alkanut suurmiehistä, mutta kehitystä ei saa pysäyttää ennen kuin myös naisiin liittyvät aineistot on saatettu digitaalisiksi (s. 152).

Toinen kirjaan kohdistuva kritiikkini – tai kenties tämä on toive 2020-luvun tutkijoille heidän valitessaan menetelmää – koskee tasapainoa eri lähestymistapojen välillä. Kirjan kymmenestä tapaustutkimuksesta kahdeksan hyödyntää hieman yksinkertaista tiedonlouhintaa ja viisi voitaneen luokitella ”puhtaasti” aihehallinnukseksi. Selvästi näistä poikkeavia digitaalisia menetelmiä käyttävät vain Mirkka Danielsbacka et al. (luku 8) Karjalan evakoiden integroitumista käsittelevässä luvussa sekä Melanie Conroy ja Kimmo Elo (luku 13), jotka hyödyntävät verkostoaanalyysia. Varsinainen karttapoljainen historia (*geospatial history*, *GeoHumanities*) on jätetty aiheiden joukosta kokonaan pois.

Yleisemmin toivoisin keskustelua digitaalisen datan koosta. Historiallisella aineistolla tuskin koskaan päästään samanlaiseen big dataan kuin vaikkapa taloustieteessä, mutta missä ovat tutkimukset, jossa käytetään ”mahdollisimman isoa” tietojoukkoa? Vastaavasti toivoisin näkeväni pidemmän ajanjakson tutkimuksia.

Kirja toimii hyvin ensimmäisenäkin kosketuksena digitaaliseen historiaan. Suurin osa luvuista, erityisesti tapaustutkimukset, on kirjoitettu aiheeseen perehtymättömällekin lukijalle ymmärrettävästi. Englanninkielisyydestä huolimatta kirjan arvo lienee suurin Suomessa, sillä niin moni luku käsittelee spesifisti suomalaisia tapauksia. Toisaalta Open Access -julkaisu toivottavasti houkuttelee laajaa lukijakuntaa. Teos toiminee myös oppikirjana pidemmän aikaa: sitä voidaan hyödyntää paitsi historiografiassa havainnollistamaan paradigman muutoksia 2010-luvulla, myös menetelmien opetuksessa osoittamaan, mihin lopputuloksiin kvantitatiivisilla menetelmillä voidaan päästä.

Kaikkiaan *Digital Histories: Emergent Approaches within the New Digital History* ilahduttaa tarjoamalla laajan silmäyksen (suomalaiseen) digitaaliseen historian tutkimukseen. Näkökulmien ja lähestymistapojen laajentaminen entisestään jääköön meille kaikille historian tutkijoille tavoitteeksi seuraaville vuosikymmenille.

Saara Kekki, FT
Helsingin yliopisto